

Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
21/00309-1

Saksbehandler:
Kjersti Botnan Larsen

Dato:
18. mars 2021

Behov for en helhetlig og tverrsektoriell tiltaksplan for å redusere koronapandemiens negative konsekvenser for barn og unge

Barneombudet er alvorlig bekymret for konsekvensene av koronapandemien for barn og unge, både på kort og lang sikt, og vi etterlyser nå en helhetlig tiltaksplan for barn og unge. Barn og unge har i over et år levd med inngripende tiltak på grunn av koronapandemien, og vi får daglig kunnskap om hvor store de negative konsekvensene er, og vil være fremover.

Barneombudet ber om at regjeringen utarbeider en tverrsektoriell og helhetlig tiltaksplan for barn og unge. Planen bør komme på plass så raskt som mulig. Uavhengig av hvor lang tid det tar før vi kan starte med å åpne opp samfunnet igjen, må de alvorlige konsekvensene for barn og unge tas tak i umiddelbart på en helhetlig og systematisk måte. En «vente og se-tilnærming» med enkelt-innsatser til vi er ute av pandemien har ikke barn og unge tid til. I barn og unges liv er et år lang tid og mange av dem har allerede båret en uforholdsmessig stor del av tiltaksbyrden.

Barneombudet mener det er avgjørende at regjeringen bevilger tilstrekkelig med midler til tiltaksplanen i de pågående budsjettprosessene. Vi forventer at både revidert nasjonalbudsjett for 2021 og statsbudsjettet for 2022 vil inneholde store bevilgninger til kompenserende koronatiltak for barn og unge. Det er mer lønnsomt både for enkeltindividene og samfunnet å sette inn tiltak for å forebygge og håndtere de negative konsekvensene for barn og unge nå, enn det vil være å reparere dette på et senere tidspunkt i deres liv.

Statens ansvar for å oppfylle barns rettigheter er særlig viktig i kriser

Staten har et ansvar for å oppfylle barns rettigheter etter Grunnloven, barnekonvensjonen og norsk lovgivning. Det skal ikke gjøres større inngrep i disse rettighetene enn det som er nødvendig og forholdsmessig. Dersom det gjøres inngrep i rettighetene er det avgjørende at staten setter inn tiltak for å begrense de negative konsekvensene så langt som mulig, såkalt kompenserende tiltak. Kunnskapsgrunlaget viser at de inngripende tiltakene har hatt negative konsekvenser for oppfyllelsen av en rekke av barns rettigheter. Vi mener at regjeringen må gjøre en samlet vurdering av hvilke konsekvenser tiltakene har hatt for barns rettigheter, og sette inn alle egnede tiltak for å oppfylle, respektere og beskytte rettighetene. Dette er en del av forpliktelsen vår etter barnekonvensjonen artikkel 4, og barnerettighetsvurderinger er et virkemiddel for å sikre dette.

Kunnskap om de negative konsekvensene for barn og unge

Vi har gjennom det siste året fått stadig mer kunnskap om de alvorlige negative konsekvensene tiltakene har hatt for barn og unge, blant annet når det gjelder deres læringsutbytte, sosiale utvikling og psykiske helse. Det er også en økning i vold og overgrep i hjemmet, mange barn og unge med nedsatt funksjonsevne har ikke fått tjenestene de har rett til og de inngripende tiltakene bidrar også til å øke eksisterende sosiale forskjeller. Her viser vi også til

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge som i sin 12. rapport pekte på følgende:

- «Vi ser at tjenestenes evne til å gjennomføre fysiske møter med barn og unge og evne til å samarbeide med andre tjenester påvirkes i negativ retning.
- En stor andel barn opplever å ha fått svakere opplæring over lengre perioder og skriftlige eksamener er avlyst.
- Mange barn og unge med behov for tilrettelegging og rett til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning har i lange perioder ikke fått oppfylt sine rettigheter.
- Vi ser en økning i omfang og alvorlighetsgrad i psykisk uhelse hos barn og unge.
- Vi ser indikasjoner på at flere barn og unge utsettes for vold, overgrep og negativ sosial kontroll.
- Det ser ut til at særlig sårbare grupper som barn med funksjonsnedsettelse og barn med foreldre som sliter med rus eller psykiske lidelser er særlig utsatt.»

Barneombudet vil også peke på at etter et år med pandemi har de fleste barn og unge opplevd store inngrep i rettigheter i kortere eller lengre tid, noe som innebærer at de fleste barn å regne som i en sårbar situasjon. Dette kan for eksempel gjelde barn og unge som før pandemien klarte seg fint, men som nå sliter for eksempel med ensomhet eller motivasjon for skolearbeidet.

Utdyping av innretningen og innholdet i en helhetlig og tverrsektoriell tiltaksplan

Barneombudet mener at det er helt avgjørende for å lykkes at tiltaksplanen er tverrsektoriell. Planen må ta utgangspunkt i barn og unges samlede oppvekstmiljø, og ikke sektorinndelinger. Dette er ikke en oppgave som kan løses av de enkelte sektorene alene. Frem til nå har de fleste tiltakene som har vært rettet mot barn og unge fremstått som fragmenterte og de har vært knyttet til utfordringer i de ulike sektorene. Barneombudet er bekymret for at denne tilnærmingen gjør at vi ikke får en helhetlig innsats og at det kan oppstå blinde flekker i arbeidet. Med summen av utfordringer vi står overfor er det ikke tilstrekkelig med enkelttiltak i de ulike sektorene for å løse de utfordringene. Vi ber derfor om at regjeringen legger frem en tverrsektoriell tiltaksplan for barn og unge. Denne planen må inneholde en oversikt over hva staten på tvers av sektorene skal gjøre sammen med kommunene for å redusere de negative konsekvensene for barn og unge, på kort og lang sikt.

Videre mener vi at planen både må inneholde brede tiltak rettet mot alle barn og unge for å forebygge de negative konsekvensene, men også målrettede tiltak rettet mot de som har opplevd en stor tiltaksbyrde. Dette kan handle om barn i sårbare situasjoner, men også om en forsterket innsats mot geografiske områder hvor tiltaksbyrden har vært stor over lengre tid.

Vi mener at den tverrsektorielle planen må fange opp negative konsekvenser som blant annet tapt læringsutbytte og faren for økt frafall, økning i barn som føler seg ensomme og opplever psykisk uhelse, økning i vold og overgrep, behovene til barn med nedsatt funksjonsevne som ikke har fått hjelpen de har rett til, økte sosiale forskjeller, økning i barn som bor i lavinntektsfamilier på grunn av permitteringer ol. og manglende kapasitet i tjenester som skal hjelpe barn og unge. For øvrig viser vi til rapportene fra koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge for mer utfyllende beskrivelser av de negative konsekvensene.

Barneombudet mener at planen også må sikre midler til å styrke laget rundt barn og unge lokalt med utgangspunkt i skolene, slik at det er flere profesjonelle voksne som kan fange opp og følge opp barn og unge som trenger hjelp fremover. Disse må ha kapasitet til å jobbe proaktivt og laget kan bestå av for eksempel helsesykepleiere, psykologer, miljøarbeidere, sosiallærere og PP-tjenesten.

Videre er vi bekymret for rekruttering til og frafall fra organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter. Vi mener at planen må sikre støtte til organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter, slik at de kan være en arena for inkludering og mestring for barn og unge.

Barneombudet vil understreke at når det skal lages planer for tiltak rettet mot barn og unge er det avgjørende at barn og unge selv blir involvert i dette. Dette gjelder både for regjeringen og for kommunene. Vi viser her til barnekonvensjonen artikkel 12 og barns rett til å medvirke. Ved å involvere barn og unge er det mulig å finne frem til tiltak som treffer de utfordringene de opplever og de behovene de har. Barn og unge har ofte gode og enkle innspill på hva de trenger som vi voksne ikke ser.

Tydelige forventninger til kommunene når de beslutter inngripende tiltak for barn og unge

Barneombudet ber også regjeringen om være enda tydeligere på kommunenes ansvar for å kompensere for de negative konsekvensene deres tiltak har for barn og unge. Kommunene har nå i stor grad ansvaret for å avgjøre hvilke tiltak som skal settes inn lokalt. Dette er vi enige i, fordi vurderingen av hva som er nødvendig og forholdsmessig må avspeile smittetrykket lokalt. Samtidig vil vi understreke at med dette handlingsrommet følger også et ansvar for kommunene til å vurdere hvilke kompenserende tiltak som skal settes inn dersom smittetiltakene har direkte eller indirekte konsekvenser for barn og unge. Her ber vi om at regjeringen gir enda tydeligere signaler til kommunene om dette ansvaret.

Vi ber også regjeringen om å understreke at statsforvalterne må følge godt med på hvilke tiltak kommunene setter inn for å kompensere for de negative konsekvensene av tiltakene overfor barn og unge. Kommunene må også ha en plan for dette arbeidet.

Mer informasjon

Dersom dere har spørsmål eller ønsker utdyping av vårt innspill kan Kjersti Botnan Larsen kontaktes på e-post: kbl@barneombudet.no.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Kjersti Botnan Larsen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Mottakerliste

Barne- og familiedepartementet (BFD)
Statsministerens kontor

Kopimottakerliste

Helse- og omsorgsdepartementet
Kunnskapsdepartementet (KD)
Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)
Kulturdepartementet

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo